

Davviriikkat, ovttas

Suoma
ságadoalliáigodaga
prográmma 2021

Davviriikkaid
ministtarráđđi

Sisdoallu

Oaiveministtar Marina dearvvuođagat	3
Ovttasbargoministariid sáhkavuorru	5
Láidehus	7
Ruoná Davviriikkat	9
Gilvonávccalaš Davviriikkat	11
Sosiálalaččat ceavzilis Davviriikkat	14
Ovttas	17
Dieđut dán almmustahttimis	18

Oaiveministtar Marina dearvvuođagat

Oaiveministtar Sanna Marin – videodearvvahus gávdno [neahttaveršuvnnas](#)

Jagi 2021 Suopma jođiha barggu Davviriikkaid ministtarrádis, mii deavdá ovttáigásaččat 50 jagi. Earáhuvvi máilmmis mii leat davviriikan gievrrabut, go bargat ovttas. Mii ovddidit davviriikkalaš ovttasbarggu ja darvánit ságadoallivuhtii movttegin, ovttasrádiid Álándda eanangotti stivrrain.

Jagi 2020 leavvan pandemija deattuha dárbbu riikkaidgaskasaš, eurohalaš ja guvllolaš ovttasbargui: Davviriikkaid olbmot vurdet maid iežaset raddehusain diktásit ovttasbarggu. Dál áigeguovdilis ovttasbargofáttát leat friddja lihkaideami ovddideami olis fuolahussihkarvuolta ja ráhkkanepmi boahpteáigge roasuide.

Riikkaidgaskasaš ovttasbargu dálkkádatrivedama vuostá lea dahkkojuvvon golbma logijagi. Lagamus logijagit mearridit olmmošsoga eallima vuoddoeavttuid. Davviriikkalaš ovttasbargu nanne riikkaideamet rahčamušaid čitnaneutrálavuoda oažžašuvvama várás. Hástalusat leat máilmmiviidosáččat iige oktage sáhte čoavdit daid akto. Davviriikkalaš máhttu adnojuvvo árvvus. Mii leat dálkkádatrivedama duostumis ofelaččat.

Sosiálalaččat vuoiggalaš earáhuvvama doarju davviriikkalaš buresbirgejumi málle, masa gullet demokratiija, riektestáhta, buorre hálddahuš, rabasvuolta, luohhtámus ja nanu riikkavulošvuhtaservodat. Málle dáhkida dásseárvosaš vuolggačuooggaid buohkaide. Dasa gullet dearvvašvuodabálvalusat ja sosiála dorvofierpmi. Juohkehaččas lea vejolašvuolta skuvlet iežas, ohcat menestuvvama bargoeallimis dehe bargat fitnodatdoaimma. Jáhkán, ahte aiddo dáid ákkaid dihte Davviriikkat leat čájehan iežaset návccaid vuogáiduvvat, earáhuvvat ja ođasnuvvat. Dát leat dehálaš menestumi dahkkit earáhuvvi máilmmis.

Davviriikkaid oaiveministariin lea višuvdna das, ahte Davviriikkat galget leat máilmmi bissovaččamus ja eanemus integrerejuvvon guovlu jagi 2030 rádjái. Ulbmila oažžašuvvama várás Davviriikkaid ministtarráđđi bargá ruoná, gilvonávccalaš ja sosiálalaččat suvdilis Davviriikkaid beales. Suopma hálida bargagoahtit ja ollašuhhtigoahtit jurdagiid.

Ovttasbargoministariid sáhkavuorru

Davviriikkain šaddá máilmmi ceavzileamos ja eanemus ovttaiduvvan guovlu jagi 2030 rádjái. Suoma ságadoalliáigodagas jotkojuvvo gudneággirit ovddit ságadoalliriikkaid álggahan bargu ja ollašuhthtojuvvo jagiide 2021–2024 ráhkaduvvon doaibmaplána. Mii bargat ovttasráđiid Davviriikkaid ráđiin, diktit Davviriikkaid ealáhuseallima ja siviilaservodaga oassálastit dán bargui. Dásseárvvu sihke mánáid- ja nuoraid oaidninvuohki čadahit oba doaimma.

Jahki 2020 báhcá historjái vuordemeahttun roassojahkin. Covid-19-pandemiija lea dagahan gillámuša, ekonomalaš dáhpaid ja sosiála buncaraggaid sihke lea geahččaladdan servodagaid vuogáiduvvannávcca. Boahtteáiggi steampilastá eahpesihkarvuohhta, iige pandemiija leat vel meaddel. Servodatlaš váikkuhusat gáibidit davviriikkalaš ovttasbarggus dás duohkoge doaimmaid, ja dat gusket buot sektoriid ja ministtarráđiid. Dálkkádatroassu ii datge leat massán mearkašumis – baicce ruovttogežiid. Mii fertet guoddit ovddasvástádusa das, ahte olmmošsogas lea boahtteáiggiis vejolašvuohhta birget ealas planehtas. Eahpesihkarvuoda lassáneamis labmá goitge vejolašvuohhta: juohke roassu fállá odđa dilálašvuodaid investeret boahtteáigái– maiddá Davviriikkaide, ovttas.

Mii leat čatnasan ollašuhthtit Davviriikkaid oaiveministariid višuvnna ceavzilis ja ovttaiduvvan Davviriikkain. Ságadoalliáigodaga prográmma speadjalastá višuvnna golmma deaddočuoakesguovllu, ruoná Davviriikkat, gilvonávccalaš Davviriikkat ja sosiálalaččat ceavzilis Davviriikkat. Višuvnna guokte bajilčállosa – ceavzilvuohhta ja ovttaiduvvan – lea buot loguid rukses láigin. Fidnut ságadoalliáigodaga áigge fas dávistit áigeguovdilis hástalusaid, mat dorjot višuvnna ulbmiliid ja ovddidit konkrehtalaš oktasaš davviriikkalaš čovdosiid gávdnoma.

Pandemiija hálddašeapmi lea fas okte lokten ovdan davviriikkalaš gievrras ja miehtemielalaš vuordámušaid davviriikkalaš ovttasbargu guovdu. Ovdal pandemiija orui čielggas, ahte Davviriikkain sáhtá stuđeret, bargat, jorahit gávppi ja fievrredit gálvvu sihke mátkkoštit ja servvoštallat bearašlahtuiguin nu, ahte rájiin riikkaid gaskka lea nu unnán vahát go vejolaš. Ságadoalliriika váldá vuhtii hástalusaid friddja johtimii ja háliida nannet davviriikkalaš johtima ovttasbarggu. Dál lea maid vejolaš čilget, mot boahttevaš roasuide ráhkaneapmi sáhtá ovddiduvvot ovttas.

Jagi 2021 šaddá gollan 50 jagi das, go Davviriikkaid ministtarráđdi vuodduuvvui. Ávvudanjahki addá ákka ávvudeapmái ja vuimmiid čohkkemii. Ovttasbarggu vuoddu leat ain oktasaš árvvut, seammasullasaš servodatlaš institušuvnnat ja álbmogiiddamet oktiigullelašvuohhta. Ovttasbarggu višuvdna sikte dál allelii go goassige, ja Davviriikkat deivet fas boahtteáiggi ovttas.

Davviriikkain šaddá máilmmi ceavzileamos ja eanemus ovttaiduvvan guovlu jagi 2030 rádjái.

Ságadoalliriika váldá vuhtii hástalusaid friddja johtimii ja háliida nannet davviriikkalaš johtima ovttasbarggu.

Ovttasbargoministtarat Thomas Blomqvist ja Annette Holmberg-Jansson

Láidehus

Davviriikkaid orrut háliidit, ahte davviriikkalaš ovttasbargu lasihuvvo ja deahtistuvvo. Vuordámušat leat šaddan buot riikkain maŋemus jagiid, goas máilmmividosáš hástalusat leat duojážassii čavgan ja eurohpalaš ja riikkaidgaskasaš gaskavuodain leat ain eanet eahpesihkarvuoda dagaldagat. Ovttasbarggus lea olu addámuš. Ovttas mii leat sihke viisát ja gievrrabut go akto.

Jahki 2021 lea mearkkašahtti ávvudanjahki. Mii ávvudit Álándda 100-jahkásaš iešstivrema ja dan, ahte Davviriikkaid ministtarráđi vuodđudeamis lea 50 jagi áigi. Davviriikkaid ministtarráđis gávccii ráđdehusa oassálastet ovttasbargui duddjot oktasaš boahhteáiggi, mii duvdá ceavzilis gárggiideami. Davviriikkat vuostálastet dutkamušain, gárggiidemiin ja innovašuvnnaiguin dálkkádatriveama, luondduriggodagaiguin ceavzilmeahttun anu ja earáid ain fáhkkaččat ceavzilvuoda buncaraggáid. Davviriikkalaš ovttasbarggus vurdojuvvo earenoamážit dan, ahte Davviriikkain sáhtta stuđeret, bargat, dahkat ovttasbarggu, muotkut, mátkkoštit ja vuodđudit bearraša nu ahte rájít riikkaid gaskka eai dan cakka. Min doarjjan dán barggus lea eurohpalaš ovttasbargu, mii ovttaštahtta davviriikkalaš integrašuvnna oba eatnanoasi ovttaiduvvamii. Ovttasbargu, mii dahkkojuvvo rádjeáruid jávkadeami várás, lea ahtanuššan miehtemielalažžan jagiid mielde, muhto duodalaš árut leat ain báhcán ja ođđasatnai riegiid. Ásahuvvon ulbmiliid oažžašuvvama várás gáibiduvvo oktasaš politihkalaš dáhttu.

Geainnu, ceavzilis gárggiideami ja davviriikkalaš integrašuvnna guvlui leat muosáhuvvon vuoruid roasut, ovdánanlávkkit ja vuordemeahttun maŋosčaskkástagat. Covid-19-pandemijja lea váikkuhan máŋgga ládje ovdamearkka dihte ekonomijai, buresbirgejupmái ja riikkaidgaskasaš ovttasbargui. Váikkuhusain sáhttet namuhuvvot davviriikkaid sisrájiid riikii boahtima ráddjehusat, mat searggihe duodalaččat davviriikkalaš ovttasbargomálla váibmosii: oktasaš bargomárkaniidda ja friddja johtimii. Vai višuvdna máilmmi eanemusat ovttaiduvvan guovllus ollašuvalli, roasut galget hálldašuvvot viidát ovttas ja nu ahte seailluhuvvo friddja johtin, gaskavuoda gávppašeapmi ja gávpedoaimma rádjeguovlluin sihke lunddolaš barggusfitnanguovllut ja ekonomalaš avádagat. Pandemijja ja dan hálldašeami hástalusat leat maid vuot okte čujuhan, ahte buorre ovttasbargu lea sávahahtti ja bustávallaččat hui dehálaš. Ovdamearkka dihte davviriikkalaš

ráhkkananovttasbarggu deahtisteapmi lea ákkastallojuvvon eandalii dálkasiid ja dikšuma oažžašuvvama sihkkarastima várás.

Riikkaineamet ollašuttton mearrediđolaš kollektiiva roassohálddašandoaimmat leat deattuhan dan, ahte mearrediđolašvuodain lea vejolaš stivret gárggiideami háltti politihkalaččat. Danveardásaš mearrediđolašvuolta lea juo ráđđegoahtán maid davviriikkalaš ovttasbarggus. Davviriikkaid oaiveministarat ledje hui bures siste vuordámušain ja hástalusain, mat čuhce davviriikkalaš ovttasbargui sihke ovttasbarggu potentiálas, go sii dohkkehe Višuvdna 2030 borgemánus 2019. Višuvdna nanne davviriikkalaš ovttasbarggu háltin ceavzilis gárggiideami ja integrašuvnna. Ovdalačča ruotnasit, gilvonávccalaččat ja sosiálalaččat ceavzilit Davviriikkat lea jagi 2030 máilmmi oktilaččamus ja ceavzileamos guovlu. Suoma ráđđehus ja Álandda eanangotti ráđđehus bargaba ovttas jagi 2021 ságadoalli áigodagas Višuvdna 2030 ollašuttima várás.

Ovttas mii leat sihke viisát ja gievrrabut go akto.

Pandemiija ja dan hálddašeami hástalusat leat maid vuot okte čujuhan, ahte buorre ovttasbargu lea sávahahtti ja bustávalaččat hui dehálaš. Ovdamearkka dihte davviriikkalaš ráhkkananovttasbarggu deahtisteapmi lea ákkastallojuvvon.

Ruoná Davviriikkat

Davviriikkain mii eallit deahtta oktavuodas lundomet – vuvddiide, eatnamii, sulluide, mearaide, jávrraide, jihkiide ja duoddariidda. Mii eahccit agálaš oktavuoda bealdduide, niittuide ja guollečáziide. Koronaviruspandemii ja dan hálddašeami duddjon hirbmat stuora hástalusat leat lasihan geavada ipmárdusa das, ahte buot álbmogat juogadit seamma planehta. Min dorvvolašvuohta ja ealáhusat leat dál ja boahhteáigis sorjavaččat vuorrováikkuhusas luondduin ja ellin.

Oba davviriikkalaš ovttasbarggu ulbmilin lea **integrašuvdna ja ceavzilis gárggiideapmi**. Ráinnas biras, luondduriggodagaid jierpmálaš atnu, dásseidis dálkkádat ja luonddu májggahápmásašvuohta leat čájehan iežaset ain deháleabbo olbmo buresbirgejumi ja eananspáppa suvdinnávcca dáfus. Mánát ja nuorat eai leat dušše ceavzilvuohtapolitiikka oasálaččat, maid vuolggasadjin lea boahhteáigi, muhto maid álgagiid dahkkit ja lehttoheaddjit. Birasvuhtiiváldimušaid gáibidan rievdadus ferte leat vuoiggalaš, oassálastit váldi, sohka bealddidolaš sihke demokrátalaččat ja sosiálaččat lágalaš. Rievdadusa ovddideapmi gáibida oktanaga innovatiivvalaš ja jábálaš ekonomii. Davviriikkalaš integrašuvdna sáhttá doarjut ceavzilis gárggiideami ja bázahusaid unnideami Davviriikkain. Davviriikkat leat ovdamearkka dihte energijaovttasbargguineaset čájehan juo árrat, ahte šaddan ja earáhuvvan sáhttá ja galgánai háhpohallojuvvot raddálaga.

Ságadoalliriika viggamuššan lea ovddidit biovuođot ekonomii ja garvvaekonomii, bissehit luonddu májggahápmásašvuođa geafuma, ovddidit mearrasuodjaleami sihke lehttohit earáhuvvama čitnadioksiidaneutrála Davviriikkaid oaive- ja birasministariid ođđajagimánu 2019 dohkkehan loahppaárvalusa mielde. Suopma ovddida ságadoalliáigodaga sierrafidnus **garvvaekonomii ja máhttofierpmádaga huksensuorggis**. Huksensuorgi golaha dálá áigge sulaid beali máilmmi luondduriggodagain ja lea stuora čitnadioksiidabázahusaid gáldu.

Davviriikkat leat višuvnnaineaset čatnasan ovddežis nannet biras- ja dálkkádatdiplomatiija ovttasbarggu. Luonddu májggahápmásašvuođa geafun

eatnama ja meara nalde gáibida globála rahčamuša, ja dát dehálaš bargu gáibida earret doaimmaid, mat ollašuhttojuvvojit ruovttueatnamis, nu maid mearredidolaš riikkaidgaskasaš váikkuheami. Ságadoalliriika viggá duddjot davviriikkalaš ovttasbargguin lasi váikkuhanvejolašvuodaid riikkaidgaskasaš dálkkádatproseassain. Ovdamearkan sáhttet namuhuvvot jagi 2021 riikkaidgaskasaš šiehtadallamat Pariissa soahpamuša dálkkádatulbmiliin sihke ráddádallamat biologalaš májggahápmásašvuoda (CBD) ođđa ulbmiliin.

Pandemijja lea dahkan olbmo ja luonddu gaskavuoda sorjjasvuoda oinnolažžan, čuozihan fuomášumi borramušgálvvu fuolahussihkarvuhtii ja muittuhan min maid dálkkádatrievdama mielddis buktin uhkiin. Davviriikkaid dálkkádatdilit ja borramušgálvobuvttadusa eavttut ja doaibmabiras leat gaskaneaset ovttasullasaččat, muhto earálágánat go eará guovlluin. Davviriikkat sáhttet ovttasbargat dálkkádatjierpmálaš ja dálkkádatdiliide vuogáiduhtton borramušgálvvu buvttadeami ovddideami várás. Suoma ságadoalliáigodaga váldogažaldagat leat bistevas borramušgálvovuogádagat sihke dearvvašlaš ja ceavzilis gárggiideami miel borramuš. Borramušgálvvuid fuolahussihkarvuodta galgá maid dorvvastuvvot, vai sáhtálii buoriduvvot ráhkkanepmi dálkkádatrievdamii, luonddu rollas ja ekosystemabálvalusaid jávkama dagahan buncaraggáid lassáneapmái.

Earret eará dálkki ravddamus ráje fenomenat hástalit energijavuogádagaid ja lasihit sorjjasvuoda šleađga fuolahán- ja doaimmahansihkarvuodas, man davviriikkalaš šleađgamárkanat leat dán rádjái bastán dahkidit. Dálkkádatneutrála Davviriikkaide sirdáseapmi gáibida dan, ahte šleađgavuogádagat šaddet maid dáláža ráidnaseabbon. Dás dárbbahuvvot ođđa čovdosat earenoamážit surggiin, main lea váttis joksat bázáhusulbmiliid. Suoma ságadoalliáigodaga oktan guovddášfáddán lea sierra sektoraidgaskasaš jierpmálaš integrašuvdna ovdamearkka dihte elektrifiserema mielde. Jagi 2021 válmastallojuvvo maid energijapolitihkalaš ovttasbargoprográmma áigeguovdilastin.

Májggat Davviriikkaid gávpogat adnojuvvojit máilmmi ovddasvástáduslašmussan. Gávpogiin ja gielddain leat ovddiduvvon májggaid servodatdoaimmaid ceavzilvuoda čovdosat, main leat váldojuvvon vuhtii biras ja olbmuid buresbirgejumi lasiheapmi. Dákkár čovdosat leat máilmmiviidosaččat beroštahttit. Gávpogiin lea guovddášsajádat dálkkádatulbmiliid oažžašuvvamis, ja dat sáhttet doaibmat gárggiidanvuolážin ja doarjut dakko bakte ođđa teknikha ja dan bohciidahtán fitnodatdoaimma ovddideami. Ságadoalliáigodagas ovddiduvvo ceavzilvuoda čovdosiidda gullelaš gávpogiid ja gielddaid ovttasbargu. Dasa lassin deattuhuvvot guvllolaš dásseárvu, hárvvit ásaiduhtton guovllut, álgoálbmogat ja ártalaš sierradilit.

Min dorvvolašvuodta ja ealáhusat leat dál ja boahpteáiggis sorjavaččat vuorrováikkuhusas luondduin ja ellin.

Davviriikkat sáhttet ovttasbargat dálkkádatjierpmálaš ja dálkkádatdiliide vuogáiduhtton borramušgálvvu buvttadeami ovddideami várás.

Gilvonávccalaš Davviriikkat

Davviriikkat leat historjjálaččat geahčadettiin lihkostuvvan máŋgga ládje eará riikkaid buorebut ovttastahttit innovatiivvalaš ja šaddi ekonomiija servodahkii, mas váldojuvvojit vuhtii ceavzilis gárggiideami buot fáddáguovllut, lei dal gažaldat ovtaveardásašvuodas dehe ekologalašvuodas. Buresdoaibmi almmolaš skuvlenuogádagat ja servodatlaš doarjjahámit addet ovdamearkka dihte iešguđetlágán duogážiin boahtti nuoraide vejolašvuoda menestuvvat eallimis ja buoridit dađi lági mielde riikkaideamet gilvonávcca. Bargoeallima dásseárvu nanne ekonomiijaideamet šaddama nu ahte dat lasiha bargofámu ja máhttiid meari. Oktasaš šleatgamárkanat leat ovdamearka gilvonávcca, deahtta **integrašuvnna** ja **ceavzilis gárggiideami** nubbi nuppi doarju váikkuhusas. Seammas dat šearasmahttet dan, mot lagas davviriikkalaš ovttasbargu sáhtta juo iešalddes leat mearrideaddji dehálaš riikkaideamet ekonomalaš mearkkašupmái.

Boahtteáiggi vátna almmolaš resurssat fertejit adnojuvvot áhpsit, vai ovdamearkka dihte ealáhus-, buresbirgejupme- ja biraspolitihkalaš ulbmilat oažžašuvvet. Doaibmabijut fertejit leat dássettolaččat maiddái boaduidjuohkinpolitihka oaidninvuogis. Buresbirgejupmi-ekonomalaš jurddaheapmi vuodđuduvvá diđolašvuhtii das, ahte ekonomiija stuorruma, barggolašvuoda lassáneami ja buresbirgejumi gaskkas ráđde gaskavuoda sorjjasvuolta.

Davviriikkalaš gilvonávccat lea ovdalačča stuorit deaddočuokkesguovlu dál, go máŋggaid fitnodatolbmuid, bálkáoažžuid ja iežaset barggahedddiid birgenláhki lea gillán mearkkašahhti ládje. Davviriikkalaš ovttasbarggus lea dehálaš ovddidit ekonomiija ceavzilis ealáskeami pandemijaroasus ja nannet seammas Davviriikkaid sirdáseami čitnaneutrála ja birasustitlaš servodahkii. Roassu lea váikkuhan ollislaččat bargoeallima sierra oassesurggiide, ja barggu luonddu earáhuvvan sihke birashástalusat gáibidit dás duohkonai ođđalágán máhtu bargoeallimis. Roasu maŋgel lea dehálaš čuozihit fuomášumi ekonomalaš ja servodatlaš suvdinnávcca nannemii. Dat fas gáibida báikkálaš, guvllolaš, álbmotlaš ja davviriikkalaš doaimmaid.

Dehálaš dahkkit ođđatiipasaš ceavzilis šaddama gárgeheamis leat skuvlen, dieda, innovatiivlaš teknologiija sihke garvva- ja bioekonomiija. Ođđa šaddama dorjot maid bargo- ja ealáhuseallima ođđa orientašuvnnat, dego vuolášekonomiija, sosiála innovašuvnnat ja máŋggabáikkálašvuohta, sihke sajádatbáikkis sorjjasmeahtun bargama ja digitála reaidduid geavahusa lassáneapmi. Bargovuoimmi máhttimii ja jeavddalaš oahppamii čuhcet ođđa gáibádusat. Davviriikkaid árbevirolaččat gievrass bargoeallin- ja dásseárvoovttasbargu gárggiida raddálaga bargomárkaniid rievdadusain. Rievdadusa lehttohit earret eará dálkkádatrievidan, veahkadatgárggiideapmi, easka boahtán olbmuid ruovttuiduvvan sihke skuvlen- ja tehnikkainnovašuvnnat. Turisma lea leamaš mearkkašahtti dehálaš ealáhus Davviriikkaid máŋggaide báikkalaš servošiidda, rádjeguovlluide ja eará guovlluide, muhto dat lea gillán mearkkašahtti ládje mátkkoštanráddjehusain. Turismaealáhusa boahtteáigi gáibida maiddá dorvvolaš go maiddá ekologalaččat, sosiálalaččat ja ekonomalaččat ceavzilis mátkkoštanhámiid doarjuma.

Suopma doarju ságadoalliáigodagastis innovatiivlaš ja digitála ovttaiduhtton Davviriikkaid ovdánahttima earret eará ságadoalliáigodaga fidnuin, man ulbmilin lea lasihit **digitalisašuvnnain árgga dávvggasvuoda ja johtima riikkaid gaskkas**. Mii viggat ulbmilii nu ahte beavttálmahttit Davviriikkaid ja Baltia riikkaid eiseválddiidgaskasaš dáhtalonohallama álot, go olbmuid eallimii váikkuheaddji rájiid rasttildeaddji dáhpáhusat addet dasa ákka. Fidnui gullá oassesajusteammi digitála dearvvašvuhtii, ja dat doarju maid riekteovttasbarggu digičovdosiid.

Servodagat doibmet ain eanet dihtui sihke dáhta ja informašuvdnii ja dain čohkkejuvvon dieđu ja bálvalusaid veagas. Davviriikkain leat máŋggat ovdamunit riikkaidgaskasaš gilvodilis, mas digičovdosiid gárggiideapmi ovdána jođánit. Iežamet gievravuoda sihke ruoná šaddama ja digitalisašuvnna fállan vejolašvuodaid dievaslaš ávkki atnin gáibida doaibmi ja dynámalaš bargomárkaniid ja máŋggabealálaš válmmasvuodaid, man lassin dutkan- ja innovašuvdnabarggus fertejit joksojuvvot ođđa ovdánanlávkkit. Davviriikkat sáhttet duddjot maid ovttas ođđa digitála bálvalusaid ja árgga álkidahtti čovdosiid. Ulbmiliid ollašuhttin vuodđuduvvá Digital North 2.0 -loahppaárvalussii sihke Davviriikkaid ja Baltia riikkaid oktasaš prográmmii, mas buoriduvvo digibálvalusaid oažžašuvvan ja ovddiduvvo dađi lági mielde digitála johtin jagiid 2021–2024. Ovttaiduvvan 5G-guovllu ovddideapmi lea ain ministtarráđi barggu dehálaš oassi. Digitalisašuvnnain ávkástallamiin sáhttet geavaheaddjit bálvaluvvot ovdalačča soddjileappot maiddá hárvvit orrojuvvon guovlluin.

Dahkujierbmi veahkeha dás maŋás riikkavuložiid ja fitnodagaid geavahit bálvalusaid rievttas áigge ja gudege dillái heivvolaš vuogi mielde. Álbmotlaš AuroraAI-prográmma boahttevaš gárggiideapmi sáhtta fállat ođđa vejolašvuodaid davviriikkalaččaid rájiid rasttildeaddji árgabeaivvis.

Davviriikkalaš johtima ovddideapmi lea hui áigeguovdil riikii boahtima ráddjehusaid dagahan gaskkalduhttima maŋgel. Go dilli earáhuvvá dábálažžan, de johtin ferte ovddiduvvot gudneággireappot go goassige ovdal. Lea dehálaš dorvvastit buresdoaibmi ruovttumárkaniid ja sihkkarastit vejolašvuoda stuđeret, bargat, muotkut, bargat fitnodatdoaimma ja vuodđudit bearraša nu, ahte gaskavuoda riikkarájit hehttejit dan nu unnán go vejolaš. Ságadoallin Suopma viggá álkidahttit

johtima Davviriikkaid gaskka ja váikkuhit aktiivvalaččat rádjeáruid burgimii ja ovddalgihtii caggamii. Rádjearroráđi dáláš bargogohčus dievvá jagi 2021, ja ráddái válmmastallojuvvo ođđa bargogohčus barggu joatkima várás jagiid 2022–2025. Ovddasadjái ášahuvvojit rádjeáru, mat gusket vearrosoorggi buncaraggáid, ámmátgelbbolašvuoda ja vuoigatvuodaid sosiálaovdamuniide, sihke dihto huksenmearrádusaid ovttalágánin dahkan ja dasa lassin noahkut ovddalgihtii vejolaš boahhtevaš roassodoaimmaid, maid váikkuhusat rádjearrobargui livčče biehtadahkkásat. Johttáhuvvon bargu, man ulbmilin lea váldit beali visot rádjearrodiehtovuodu áruide, dolvojuvvo mearrádussii. Maiddái EU-direktiivva ollašuhhtima ovttasbargu gievrudivvvo. Ságadoalliáigodagas jotkojuvvo maiddái Davviriikkaid ja Baltia riikkaid oktasaš elektrihkalaš identifiserema (NOBID) fidnu, mas lea duddjojuvvon struktuvra elektrihkalaš identifiserema oktiiheivvolašvuhtii riikkaid gaskkas. Ná ovddiduvvo Davviriikkaid ráđi fidnu, mii laktása oktasaš davviriikkalaš elektrihkalaš identifiseremii. Ulbmilin lea dahkat vejolažžan dorvvolaš ja luohtehahtti rájiid rasttildeaddji identifiseren eIDAS-ásahusa mielde. Ságadoalliriika ovddida davviriikkalaš doaibmamálliid ja buriid geavadiid, maiguin viggojuvvo dávggasnuhttojuvvot báikkálaš persovdnadovddaldagaid miediheapmi ja dahkat dakko bakte vejolažžan elektrihkalaš earániid dikšun eiseválddiid olis. Eiseválddit movttiidahttojuvvot maid čáhkadit elektrihkalaš bálvalusaidasaset válmmasvuoda eará Davviriikkaid persovdnadovddaldagaid njuolggogieđahallamii dáhpáhusain, main báikkálaš persovdnadovddaldaga miediheapmái eai leat earenoamáš ákkat. Ságadoalliáigodagas unniduvvojit sierra eiseválderegistariid hálldahuslaš ja vuoigatvuodalaš árut dálkkasdieđalaš ja eará oktasaš davviriikkalaš dutkamušas.

Davviriikkalaš ceavzilis gárggiideami čovdosat beroštahttet maid Davviriikkaid olggobealde. Davviriikkaid ministtarrádis sihke Ásia ja Davvi-Amerihká davviriikkalaš innovašuvdnaovddastagain lea vejolašvuhta doarjut riikkaid go dat ohcalit ovttasbarggu. Nordic Talks -ráidui leat plánejuvome lassidáhpáhusat jahkái 2021. Ságadoalliriika ovddida máilmmiekonomiija ruoná ealáskahttima ("Building Back Better and Greener"), márkanastá ruoná davviriikkalaš čovdosiid eará sajés máilmmis ja sávvá buresboahhtima álgagiid oktasaš riikkas doalvuma ovddidandoaimmaid dutkama várás.

Dehálaš dahkkit ođđatiipasaš ceavzilis šaddama gárgeheamis leat skuvlen, dieđa, tehnikkalaš innovašuvnnat sihke garvva- ja bioekonomiija.

Lea dehálaš dorvvastit buresdoaibmi ruovttumárkaniid ja sihkkarastit vejolašvuoda stuđeret, bargat, muotkut, bargat fitnodatdoaimma ja vuodđudit bearraša nu, ahte gaskavuoda riikkarájit hehttejit dan nu unnán go vejolaš.

Sosiálalaččat ceavzilis Davviriikkat

Buot Davviriikkat leat ovdánan guhkás **ceavzilis gárggiideami** sosiála ulbmiliid oažžašuvvamis, mii korrelere servodaga nanu oktiigullevašvuodain ja luohttamušain. Davviriikkain leat mággat álbmotlaš sierračovdosat, muhto buresbirgejumi ja olbmuid dearvvašvuodas fuolaheapmi sáhttá daddjojuvvot vuođđuduvvat davviriikkalaš mállii, mii datnai lea okta davviriikkalaš **integrašuvvna** čujuhusain. Álgán ekonomalaš ja sosiála roasus lea šaddan davviriikkalaš mállii stuora hástalus guhkes áigái. Dili hálddašeapmi čoavdá dan, dagahago reastaluvvamiid ja bargguhisvuoda lassáneapmi riskkaid sosiála dásseárvui ja mielladearvvašvuhtii ja dakko bakte čuovvumušváikkuhusaid, dego eret duvdáseami, bearašveahkaválddi, boasttogeavahusa ja radikálalažžan šaddama. Guvllolaš ja veahkadatgárggiideami hástalusat, mat váikkuhit duogážis, bissot ovddešlágánin ja gáibidit datnai sajastemiid. Ovttasbargan lea Davviriikkaide ávkin.

Boahtteáigge čovdosiid eaktun lea ovttasbargu sektorrájiid rastá ee. ealáhus-, guovlo-, bargovuoibme-, oahpahus-, kultur- sihke sosiála- ja dearvvašvuodapolitiikka, vai sáhtáleimmet dáhkidit sosiála ceavzilvuoda ja doaibmi buresbirgejumi bálvalusaid earáhuvi servodagas. Eandalii joavkkuid, mat leat hávváduvvi sajádagas, dilli ferte dorrvastuvvot sierradoaimmaiguin, mat veahkehit maid duostut sierra álbmotjoavkkuid sierraneapmi. Suoma ságadoalliáigodagas čuvvojuvvo johttáhuvon bargu, mii laktása hárvvit ásaihtton guovlluid sosiála- ja dearvvašvuodabálvalusaide ja mas viggojuvvo ovddiduvvot ovdeš mággasuorgat oaidninvuohki. Jahkái 2021 plánejuvvo maid doaibma, mii vuojuvvo lámes olbmuid vuoigatvuodaid ollašuvvamiid spiehkastatáigge.

Dearvvašvuodafuolahusas roassu lea dahkan áigeguovdilin dan, ahte Davviriikkaide lea gánnáhahtti lagadit ovttasbarggu dálkasiid, boahkuhemiid ja suodjebiergasiid oažžašuvvama dorrvastemi várás. Ságadoalliriika dáhttu ovddidit dán barggu ja dahkat álgagiid, mat laktásit mikrobidálkkasresistánsii ja olbmuid, elliid ja luonddu

vuorrováikkuhussii ("One Health"). Roassoáiggit leat ovddidan digitálalaš doaibmanvugiid geavahusa dearvvašvuodafuolahusa bálvalusain. Daid mielde sáhttet bálvalluvvot dáláža soddjileappot earenoamážit hárvvit ásadahttojuvvon guovlluid álbmot, mii boarásnuvvá. Eurohpalaš HIMSS-konfereansa, mii ordnejuvvo Helssegis geassemánu 2021, vuojudduvvá dearvvašvuodasuorggi digitalisašuvdnii ja tehnikkkii ja fállá buori dilálašvuoda nanu davviriikkalaš oidnomii.

Demokratiija, riektestáhtaprinssiippa ja vuodđorievttit leat árvvut, mat leat riikkaidgaskasaš dásis nággásis, ja mat návddašit Davviriikkain stuora almmolaš guottiheami. Davviriikkaide leat mihtilmasat eandalii sátnefriddjavuohta, dásseárvu sihke rabas ja ovddasvástáduslaš hálldahus. Dáid árvvuid nannen gáibida demokratiija ja riektesuogádaga gárgeheami sihke dasa lassin korrupšuvnna caggama ja rihkolašvuoda eastadeami ja duostuma. Olmmošgávppi beaktillis vuostálastin gáibida davviriikkalaš deahtta ovttasbarggu.

Alla álbmotčuvgehusa dásis ja buresbirgejeddji stáhta sosiála ceavzilvuohta leat vuodđun dasa, ahte riikkavuložat háliidit oassálastit aktiivvalaččat ja váikkuhit servodatlaš mearrádusdahkanproseassaide. Dasa lassin dat dahket vejolažžan kritihkalaš jurddaheami disinformašuvnna viiddideapmái. Pandemiija dagahan roassu ja danveardásaš dilat leat álohii duodalaš hástalusat demokratiija vuodđoeavttuide, ja dat geahččaladdet servodaga gierdannávcca. Suopma lokte ságadoalliáigodagastis ovdan demokratiija, demokrátalaš bistevasvuoda ja servodaga resilieanssa.

Ovtaveardásašvuohta ja sohkaabeliidgaskasaš dásseárvu leat rihkkomeahtun árvvut davviriikkalaš servodagain. Suoma ságadoalliáigodagas sohkaabeliid dásseárvui giddejuvvo fuomášupmi doareshálldahuslaččat sierra ministtarrádiid barggus. Seksuála- ja sohkaabealvehádagaid (LGBTI) vuoigatvuodaide gullevaš prográmma ollašuhttin jotkojuvvo.

Dáidda, kultuvra, lihkadeapmi ja nuoraidbargu hábmejit servodaga ja duddjojit vejolašvuodaid olbmuid buresbirgejupmái ja searvevuhtii, mii fas dahká vejolažžan ceavzilis gárggiideami. Dáidaga ja kultuvrra oažžun ja daiguin friddja bargan leat maid vuodđoeavttut návccaide ipmirdit, reageret ja doaibmat ođđa diliin dehe hástalusain, dego vealtameahtun ruoná sirdagis dehe covid-19-pandemiijasullasaš heahkka roasuin. Suoma ságadoalliáigodagas ovddiduvvojit ovdamearkka dihte digičovdosiidda vuodđudeaddji doaibmamállet, mat dorjot kreatiivavuoda ja oassálastima.

Davviriikkalaš oktiigullevašvuohta vuodđuduvvá čiekŋalit ruohtastuvvan ipmárdussii oktasaš árvovuodus sihke nuoravuoda jagiid rájes ožžojuvvon persovnnalaš kontávttaide ja muosáhusaide. Mánáid- ja nuoraidsuorggi oktasaš davviriikkalaš sajasteami, Nordplus ja Nordjobb sihke skuvllaid ja oahppolágádusaidgaskasaš lonohallandoaibma dorjot vuodalaš vuogi mielde boahtteáiggi integrašuvnna. Nuoraid searvevuoda ja árgaeallima guovddážis lea digimáhttu. Mánát ja nuorat leat siviilaservodaga oassi, ja sii váldojuvvojit oassálastit ain eanet maid davviriikkalaš ovttasbargui. Digivuolážiid, mat leat juo leame, ávkkástallamiin sáhttet lágiduvvot dáhpáhusat, main nuorat, virgeolbmot ja áššedovdit deaivvadit. Dasa lassin galget árvvoštallojuvvot sesolaš ja innovatiivvalaš ovttasbargomállet. Davviriikkaid ja Nuortameara guovllu nuorat lágidity Álánddas 2021 borge-čakčamánu ReGeneration-

vahku, mii dahká vejolažžan ságastallama, mii rasttilda buolvadatrájiid. Gaskavuoda gielaid ipmárdus ovddida davviriikkalaš johtima ja nanne oktiigullelašvuoda. Jagi 2021 ávvuduvvo davviriikkalaš giellapolitihkalaš julggaštusa 15-jagášávvudeapmi. Julggaštusas meroštallojuvvojit deaddočuokkesguovllut, maid Davviriikkat lea soahpan čuovvut álbmotlaš giellapolitihkalaš barggustaset. Julggaštusa ođasnuhttin ovddiduvvo skuvlen- ja kultursektoriin.

Sosiálalaččat ovttaiduvvan Davviriikkain váldegotti rádjii ii dábálaččat muosáhuvvo sirrejeaddjin. Gávppašeami ja barggusfitnama lassin bearaščatnasat, friddjaáigge doaibma, turisma, ustivuoda čatnasat, searvedoaibma ja sosiála fierpmádat ollet rastá rájiid sierra guovlluide riikkain beroškeahtá. Muosáhus dán searvvušlašvuodas ja rájiid rasttildeaddji árggas lea davviriikkalaš oktiigullelašvuoda ja integrašuvvna čiehkageađgi. Suoma ságadoalliáigodaga áigge lonohallojuvvojit muosáhusat ja válđojuvvo oahppu pandemijja dagahan sierradilis. Ulbmil lea čuvget fáttá earret eará dutkanprošeavttas, mas čielggaduvvojit **davviriikkalaš integrašuvvna hástalusat dutkkadettiin Davviriikkaidgaskasaš riikii boahtima ráddjehusaid servodatlaš váikkuhusaid covid-19-pandemijja áigge**. Duogážis lea dat, ahte friddja johtima ráddjehusat leat válđojuvvon atnui maid ovdal maŋemuš jagiid.

Álándda iešstivren ávvuda 100-jagášdoaluidis jagiid 2021–2022. Ságadoalliáigodaga áigge lea ulbmilin čuvget Davviriikkaid nannosit demokratiijai vuodđuduvvi servodatortnega oaidninvuogis dan, mot Álánda, Fearsullot ja Ruonáeanan oassálastet davviriikkalaš ovtasbargui ovtas Davviriikkaiguin ja mot dát lasiha Davviriikkaid demokrátalaš bissovašvuoda. Riikkaidgaskasaš veardádallamishan gažaldat lea hui spiehkasteaddji fenomenas. Suoma ráđdehus, Álándda eanangotti ráđdehus ja Davviriikkaid ministtarráđđi áiccalmahttet dáid **davviriikkalaš integrašuvvna ovddideaddji buresdoaimmi ovtasbargomáliid** nu ahte dat bovejit čoaikkái riikkaidgaskasaš konfereanssa, mas davviriikkalaš ovtasbargomáhttu buktuojuvvo ovdan dán demokratiija bissovašvuoda oaidninvuogis.

Gažaldagat, mat laktásit servodatdorvvolašvuhtii, bohtet ain áigeguovdileabbon dilis, mas dálkkádatrievdan šaddada luondduroasuid riskka Davviriikkain ja eará sajes máilmmis. Pandemijja dikšumis ožžojuvvon oahppu sáhttá veahkehit min ráhkkanit ovdalačča buorebut čuovvovaš pandemijai dehe eará servodatdorvvolašvuoda várá vuollái biddji uhkkái. Gárgehettiin fuolahussihkarvuoda ja ráhkkaneari ráđdehusaid gaskka ja dárbbu mielde Davviriikkaid ministtarráđi doarjagiin, Davviriikkat gieđahallet maid fáttáid, maidda Davviriikkaid ráđđi lea gidden fuomášumi ávžžuhusastis servodatdorvvolašvuodas.

Dáidaga ja kultuvrra oazžun ja daiguin friddja bargan leat maid vuodđoeavttut návccaide ipmirdit, reageret ja doaibmat ođđa diliin dehe hástalusain, dego vealtameahtun ruoná sirdagis dehe covid-19-pandemijasullasaš heahkka roasuin.

Pandemijja dikšumis ožžojuvvon oahppu sáhttá veahkehit min ráhkkanit ovdalačča buorebut čuovvovaš pandemijai dehe eará servodatdorvvolašvuoda várá vuollái biddji uhkkái.

Ovttas

Ságadoalliriika ovddida Davviriikkaid ministtarrádi riikkaidgaskasaš ovttasbarggu Višuvdna 2030 vuodul. Davviriikkaid ja Baltia riikkaid ain deahttásit guoibmivuoda doarjuma várás gárghehuvvo višuvdna deaddočuokkesguovlluid mielde. Dasa lassin dorjojuvvo Nuortadavvi-Ruoššas ja oarjeránnáiguin ollašuhttinvuloš doaibma. Ministtarrádi globála sajusteami gárgeheapmi dorjojuvvo maiddá strategalaččat dehálaš guovlluin ovttasráđiid Davviriikkaid olgoáššiidhálddahusaiguin. Davviriikkat leat čatnasan vuoimmálaččat maid ártalaš guvlui, masa min riikkat iežanai gullet ollásit dehe eanasin. Davviriikkaid oktasaš ovdamunnin lea, ahte Ártisa álbmot sáhtta gárghehit ealáhusaideaset guovllu hávváduvvi birrasis, man suodjaleami Davviriikkat bealuštit. Buot Davviriikkain lea alladásat ártalaš máhttu, čielgasit dovddahuvvon dáhttu guovllu luondduriggodagaid ceavzilis atnui sihke lihkaskeskahtes čatnaseapmi riikkaidgaskasaš vuoigatvuoda doahttaleapmái. Riikkaideamet riikkaidgaskasaš ártalaš politihka doarju Davviriikkaid ministtarrádi ártalaš ovttasbargoprográmma, mainna válmmastallojuvvo joatkka jagi 2021 áigge. Álgoálbmogat leat Ártisis sierrasajádagas, ja dát sajádat ferte ovddiduvvot ovttasráđiid daiguin. Suoma ságadoalliáigodaga áigeguovdilis gažaldahkan lea ovttasbargu, mii gullá álgoálbmogiid dahkkivuogitvuodaide.

Giđđa 2020 bohciidahtii njuolggodárbbu lasihit davviriikkalaš ovttasbarggu. Dat fas oaččui ráddehusaid spontánalaččat ohcat odđa vugiid dialoga deahtisteami várás. Ožžojuvvon muosáhusat dahket vejolažžan soddjilis davviriikkalaš ovttasbargogeavada, mii vuodduvuvvá iešguđetlágán digitála reaidduide, ja ságadoalliriikan Suopma áigu atnit ávkin dáid vejolašvuodaid.

Ovttas Davviriikkain sáhtta šaddat johtuibiddji vuoibmi, mii jodiha alladásgin gárghehuvvon čovdosiiguin máilmmi ráfi guvlui, ceavzilis gárggiideami guvlui ja buohkaid buresbirgejumi guvlui.

Dieđut dán almmustahttimis

Davviriikkat, ovttas

Suoma ságadoalliáigodaga prográmma 2021

PolitikNord 2020:711

ISBN 978-92-893-6644-1 (PDF)

ISBN 978-92-893-6645-8 (ONLINE)

<http://dx.doi.org/10.6027/politknord2020-711>

© Davviriikkaid ministtarráđđi 2020

Olgguldashápmi: Louise Jeppesen

Govva: Láidehus - unsplash.com, johner.dk. Ruoná Davviriikkat - johner.dk, unsplash.com. Gilvonávccalaš Davviriikkat - norden.org, unsplash.com, johner.dk. Sosiálalaččat ceavzilis Davviriikkat - norden.org, unsplash.com, johner.dk. Ovttas - unsplash.com, johner.dk

Davviriikkaid ovttasbargu

Davviriikkaid ovttasbargu lea okta máilmmi viidámus guvllolaš ovttasbargohámiin. Ovttasbarggu birii gullet Islánda, Norga, Ruotta, Suoma ja Dánmárku sihke Ålánda, Fearasullot ja Ruonáeana.

Davviriikkalaš ovttasbargu dahkko politihka, ekonomii ja kultuvrra surggiin dehálaš oassin eurohpálaš ja riikkaidgaskasaš ovttasbarggus. Davviriikkaid ovttasbarggu mihttomearrin lea nana Davviguovlu nana Eurohpás.

Davviriikkalaš ovttasbargu figgá nannet davviriikkalaš ja guvllolaš ovdduid ja árvvuid globála máilmmis. Riikkaid oktasaš árvvut nannejit bealisteaset Davviguovllu sajádaga oktan máilmmi innovatiivvalaččamus ja gilvvohallannávccaleamos guovlun.

Davviriikkaid ministtarráđđi

Nordens Hus

Ved Stranden 18

DK-1061 Köbenhámma

www.norden.org

Oahpásmuva eará davviriikkalaš almmustahttimiidda www.norden.org/fi/publikationer